

Közös kihívások – egykor és most

Tanulmánykötet

Kézirat lezárva: 2020. május

Kiadja:
a Magyar Rendészettudományi Társaság
Vám- és Pénzügyőri Tagozata

Szerkesztette:
Csaba Zágon és
Szabó Andrea

Felelős kiadó:
Szabó Andrea

ISBN 978-615-81441-1-7

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül részeiben sem reprodukálható, elektronikus rendszerek felhasználásával nem dolgozható fel, azokban nem tárolható, azokkal nem sokszorosítható és nem terjeszthető.

Tartalomjegyzék

Szerzők.....	7
Lektorok	9
Köszöntés	11
Lectori salutem!	13
Czene-Polgár Viktória: Pénzügyőrök a vonaton - Adalékok a zsidó vagyon helyzetének alakulásához a II. világháborúban	17
Csaba Zágón – Dézsi Zsolt – Szabó Andrea: Kompetenciaalapú vámügyi felsőoktatás az EU tagállamokban	35
Deák József – Gróf Anikó: Az Oroszországi Föderáció az Európa felől az Eurázsiai Unió felé	53
Erdős Ákos: Tudományos eredmények a közterületen végzett rendészeti tevékenység szolgálatában – irodalmi áttekintés	69
Glávits Alíz: A NAV ügyfélbarát?	93
Halász, Zsolt: Legal challenges related to virtual currencies especially in the field of taxation	123
Hudák, Krisztina – Csaba, Zágón: A brief Survey of Illicit Art Trade of Archaeological Finds in Hungary – in the Context of Customs Control	133
Kovács László: A láthatatlan kéz – Ügynökségek a közbeszerzés területén	145
Lippai Zsolt - Thieme-Eső Milán: A szállodák, mint „puha célpontok”	159
Magasvári Adrienn: Hivatása: pénzügyőr	183
Molnár Katalin – Suba László: Az (egyen)ruha teszi a (szak)embert? A Nemzeti Adó- és Vámhivatal hivatásos állományának egyenruházati szabályozása.....	209
Szabó Barna: A technikai-, és az információtechnológia fejlődés globális integrációban betöltött szerepe, és az állami szerepvállalással való közvetett kapcsolata.....	229

Szendi Antal: Az Európai Bíróság bemutatása néhány vámjogi ítélet elemzésén keresztül	243
Varga Erzsébet: A digitális vállalkozások adóztatásának kihívásai	261
Vedó Attila: A magyar vízirendészet szervezetrendszerének fejlődéstörténete 1945 előtt	275
Zsámbokiné Ficskovszky Ágnes: Az étrend-kiegészítők áruosztályozása a Kombinált Nomenklatúrában	293

Szabó Barna*: A technikai-, és az információtechnológia fejlődés globális integrációban betöltött szerepe, és az állami szerepvállalással való közvetett kapcsolata

Absztrakt

A globalizáció a világgazdaság meghatározó jelensége a XX. század második felétől. Komplex, és újszerű tulajdonságaira való figyelemmel elmondható, hogy nem csak gazdasági, hanem egyéb – társadalmi, politikai kulturális, stb. – dimenziói is vannak, illetve tudományos igényességű definiálása annak ellenére nem zárult le, hogy egyike napjaink legtöbbet idézett fogalmainak. Viszonylagos egyetértés alakul ki azonban többek között a tekintetben, hogy a globalizáció globális integráció, amely regionális integrációkkal struktúrállódik, illetve több szerző is osztja azt a nézetet, hogy mozdítóerőt a technikai fejlődés biztosít számára. Ennek megfelelően álláspontom szerint a globalizáció egy lehetséges meghatározása szerint az nem más, mint gazdasági és más jelenségek, folyamatok földrajzi alapú, önkéntesen létrehozott, regionális struktúrával rendelkező globális integrációja – amelyet a technikai, elsősorban információtechnológiai fejlődés tesz lehetővé –, illetve az ezekkel kapcsolatos ideológiák összessége. Jelen tanulmányomban a fogalmi meghatározás fő ismérvei közül a „technikai-, elsősorban információtechnológiai fejlődés”-t szeretném kiemelni, és relevanciáját hangsúlyozni, majd kísérletet tenni a globalizáció előrehaladásában betöltött szerepének szisztematikus elemzésére, illetve az innováció értelmezésének segítségével rávilágítani az állami szerepvállalás és a globális integráció közvetett kapcsolatára.

Kulcsszavak: globalizáció, regionális integráció, információtechnológiai fejlődés

Abstract

Globalization is a predominant phenomenon of the world economy from the second half of the century 20th century. Given its complex and novel properties, it can be clearly seen that globalisation includes not only economic dimensions but other attributes as well, including social, political and cultural factors. Although globalisation is one of the most quoted concepts of our time, the term itself has not been scientifically defined. However, there is a relative consensus about the idea that globalization is a global integration structured by regional integrations, and several authors share the view that it is driven by technical progress. Accordingly, in my view, globalization might be defined as the voluntary, regionally structured global integration of economic and other phenomena and processes, primarily facilitated by the technical, primarily information technological development - or the sum of the associated ideologies. In this study the technical development, particularly the information technology development section of this definition is highlighted and its relevance is emphasised. As the next step, the role of the technological development in the advance of globalisation is analysed systematically. With the help of conceptualising the term 'innovation' I attempt to shed light on the indirect connection between the state involvement and the global integration.

Keywords: globalization, regional integration, information technology developments

* SZABÓ Barna, pénzügyőr őrnagy, szakértő főnyomozó, NAV Bűnügyi Főigazgatósága; Barna SZABÓ, fg. major, senior investigator, Natioan Tax and Customs Administration
ORCID: 0000-0002-1040-5656, szabo.barna@nav.gov.hu

1. Bevezetés, célkitűzés

Egyes források⁵⁴¹ szerint a globalizáció fogalma először egy 1961-ben publikált angol nyelvű lexikonban jelent meg, a szakirodalmak többsége ennek ellenére arról számol be, hogy Theodore Levitt 1983-ban megjelent tanulmányában foglalkozott elsőként tudományos alapon a jelenséggel. Álláspontja szerint⁵⁴² sok vállalatnak el kellene hanyagolnia a túlzottan kicsi regionális, és nemzeti különbségeket, és úgy kellene működnie, mintha a világ egy nagy – globális – piac lenne.

A fenti állítás sok vitát váltott ki – elsősorban a marketing szakterületen belül –, de a globalizáció előre jelzésével foglalkozó kutatók szerint a jövőben mégis ennek az elméletnek megfelelő variációi fogják uralni a nemzetközi piacokat. Ugyan még napjainkban sem beszélhetünk globális fogyasztói társadalomról, azonban az elmúlt évtizedekben a határok között megnövekvő mobilitás, és elektronikus kommunikáció következtében a fogyasztói társadalomban – elsősorban a fogyasztói értékekben – bizonyos konvergencia következett be.⁵⁴³

Theodore Levitt 1983-as publikációjának megjelenése óta sem alakult ki egységesen elfogadott tudományos definíciója a globalizációnak,⁵⁴⁴ továbbá David Held és munkatársai szerint mindemellett hiányzik az alapvető jellemzőinek a szisztematikus elemzése is.⁵⁴⁵ Álláspontom szerint azonban a globalizáció értelmezhető úgy is, mint: *gazdasági és más jelenségek, folyamatok földrajzi alapú, önkéntesen létrehozott, regionális struktúrával rendelkező globális integrációja – amelyet a technikai, elsősorban információtechnológiai fejlődés tesz lehetővé –, illetve az ezekkel kapcsolatos ideológiák összessége.*

Jelen tanulmányom célja – David Held és munkatársai kihívására válaszul – a fent ismertetett munkadefiníció egy alapvető jellemzőjének – nevezetesen: *a globális integrációt a technikai, elsősorban információtechnológiai fejlődés tesz lehetővé* – a kiválasztása, és annak szisztematikus elemzése, valamint az állami szerepvállalással való közvetett kapcsolatára való fókuszálás az *innováció* „szemüvegén” keresztül.

2. A globalizáció fogalmának fejlődése

A széles körben elterjedt globalizációt leíró fogalmak javarészt nem tudományos igénnyel készültek, a hétköznapi tapasztalatok leírását fogalmazzák meg. Közös jellemzőjük, hogy többnyire egyetlen – elfogult – szemszögből ragadják meg a jelenséget, és nem nyújtanak új kereteket a folyamatok megértéséhez, mindössze a korábbi – már meghatározott – jelenségek folytatásaként értelmezik a globalizációt azzal, hogy a kiragadott jelenség napjainkban felgyorsulva, nagyobb léptékben zajlik.⁵⁴⁶ Ezek a kiragadott jelenségek általában a következők: a világ nemzetköziesedésének felgyorsulása, elmélyülése; a szabad piactudományvilág világméretű terjedése; a piac univerzalizálódása és kulturális homogenizálódása; valamint westernizáció, azaz a nyugati, főleg az USA érték-, és éltélmódjainak – akár erőszakosan is – történő

⁵⁴¹ ORBÁN Annamária: n.a. elektronikus forrás

⁵⁴² LEVITT, Theodore: 1983. 92-102.

⁵⁴³ GRÓSZ Annamária, Sasné: 2004. 1-2.

⁵⁴⁴ CSÉFALVAY Zoltán: 2004. 66.

⁵⁴⁵ HELD, David et al.: 2005. 1.

⁵⁴⁶ CSÉFALVAY Zoltán: 2004. 15.

terjesztése és terjedése. A globalizáció e fogalmakkal történő azonosítása azonban zsákutcába vezet, mivel nem adnak olyan új látásmódot, és hozzáadott értéket, amelyet ne lehetne leírni a már létező definíciókkal. Ha tehát a globalizációt összekeverjük a fenti fogalmakkal, akkor le kell mondanunk arról, hogy a jelenséget teljes egészében megérthessük, és arról is, hogy e kérdésben érdemben állást tudjunk foglalni.⁵⁴⁷

A globalizáció tudományos definíciói a hétköznapi fogalmom meghatározásokhoz képest a *földrajzi helyek szerepének átértékelésével* hoz gyökeres minőségi változást. E szerint az nem más, mint:

1. Integráció, vagyis a világ gazdaságainak, társadalmainak, és kultúráinak egyre nagyobb földrajzi hatósugárra (régióra), egyre erősebben kiterjedő összekapcsolódása.
2. Kölcsönös függésrendszer, azaz interdependencia a globális szinten integrálódó földrajzi helyek, gazdaságok, társadalmak, és kultúrák között, amely kiszélesíti és megerősíti területi hatósugarát.
3. Hálózatokba szerveződés folyamata, amely a földrajzi helyek és az ott található gazdasági, társadalmi, politikai szereplőket az egész világra kiterjedve érinti.⁵⁴⁸

A tudományos definíciók eltérő hangsúllyal ugyan, de a fenti három ismérvet emelik ki, és ellentétben a hétköznapi meghatározásokkal a helyi, lokális szintű átalakulásokat is épp úgy a jelenség részének tekintik, mint a globális szinten jelentkező változásokat.⁵⁴⁹

Napjainkra egyre szélesebb körben alakult ki egyetértés a tekintetben is, hogy a globalizáció nem más, mint *globális integráció*, amely regionális integrációkkal strukturálódik. Eszerint tehát az integráció – amely jelen lehet mikro szinten vállalatok transznacionalizálódása formájában, illetve makroszinten regionális, és globális integrációként – a globalizációs folyamatok egyik alapvető dimenziója.⁵⁵⁰ (1. számú ábra)

*1. számú ábra: A globalizáció fogalmának fejlődése*⁵⁵¹

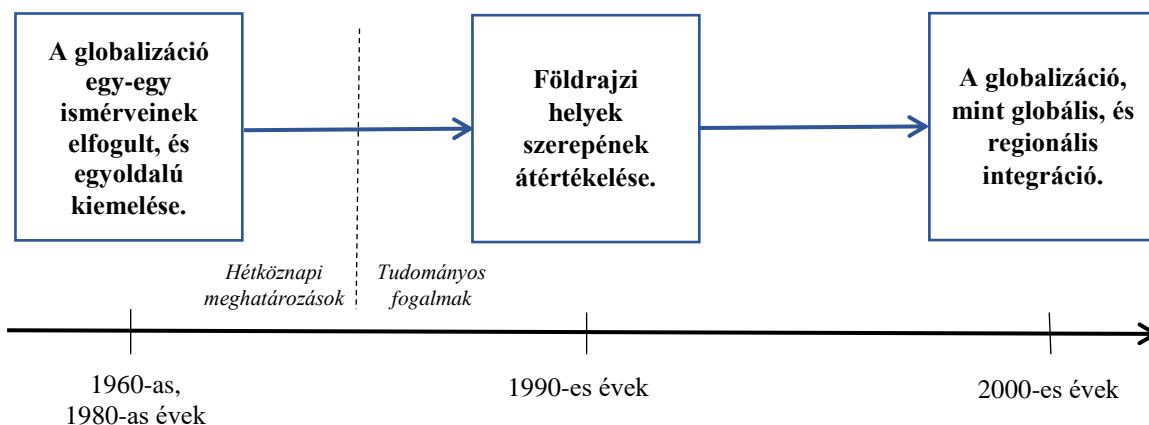
⁵⁴⁷ SCHOLTE, Jan Aart: 2002. 8-13.

⁵⁴⁸ CSÉFALVAY Zoltán: 2004. 65.

⁵⁴⁹ CSÉFALVAY Zoltán: 2004. 65.

⁵⁵⁰ PALÁNKAI Tibor: 2011. 14.

⁵⁵¹ CSÉFALVAY Zoltán: 2004. 65., és PALÁNKAI Tibor: 2011. 14. alapján saját szerkesztés

3. A technikai-, és információtechnológiai fejlődés, mint a globalizáció meghatározó eleme

Amennyiben elfogadjuk az *1. fejezetben* ismertetett munkadefiníciót könnyen beláthatjuk, hogy globalizációnak mozgatóerőt – többek között – a technikai fejlődés biztosít,^{552 553} és ezen belül is véleményem szerint első sorban az információtechnológia fejlődése. Az információtechnológiai fejlődés, mint a globalizációt előmozdító fejlődés egyik dimenziója jelenik meg Simai Mihály⁵⁵⁴ művében is, amelyben a szerző kifejti, hogy a technikai fejlődés egyik eleme az interaktív összekötő dimenzió, ami a globalizációt a telekommunikáció, a számítógépek, és az információ áramlása révén mozdítja elő, és teszi lehetővé az adatok és folyamatok elemzését. Csath Magdolna⁵⁵⁵ azonban hangsúlyozza, hogy a digitális forradalom több, mint az informatika minden területére kiterjedő alkalmazásainak fejlődése, ahhoz új szemléletre, új gondolkodásra, a régi rutinok megváltoztatására is szükség van.

David Dollar⁵⁵⁶ álláspontja szerint a globális integrációt a személyek, az áruk, a szolgáltatások, a tőke, és az információ áramlása hajtja előre. Más szempontok alapján ugyan, de ezek a tényezők jelennek meg további szerzők^{557 558 559 560} fogalom meghatározásaiban is. Amennyiben elfogadjuk koncepciójukat, könnyen beláthatjuk, hogy a globalizációt meghatározó tényezők (személyek, áruk, szolgáltatások, tőke, és az információ) globális, vagy legalább is transzkontinentális mozgáshoz megfelelő technikai infrastruktúrára van szükség, amit az információtechnológia tesz teljessé. Ennek levezetésére szeretnék kísérletet tenni az alábbiakban.

A személyek, az áruk, és a szolgáltatások szállítási technikájuk fejlődése történelmi időkre nyúlik vissza. Az ie. II. évszázadtól például a kereskedők Kínából úgynevezett selyemutakon juttatták el áruik jelentős részét – Ázsia, és Észak-Afrika egyes területeinek érintésével – Európába. A XV. század végétől a XVIII. század végéig, azaz

⁵⁵² CSÁKI György: 2017. 145, 148.

⁵⁵³ WOLF, Martin: 2005. 19.

⁵⁵⁴ SIMAI Mihály: 2000. 13.

⁵⁵⁵ CSATH Magdolna: 2019. 13-14.

⁵⁵⁶ DOLLAR, David: 2001. 2.

⁵⁵⁷ BHAGWATI, Jagdish: 2004. 3.

⁵⁵⁸ CSÁKI György: 2017. 145, 148.

⁵⁵⁹ SIMAI Mihály: 2000. 9-10.

⁵⁶⁰ THE ECONOMIST: 2009. 57. In: PALÁNKAI Tibor: 2011. 34.

a nagy földrajzi felfedezések korában a Nyugat-Európai civilizáció tengeri utakon érte el a Föld selyemúton kívüli területeit, pl. az Amerikai kontinenst. A szállítás ekkor emberi, vagy állati erővel hajtott szárazföldi járművek-, illetve emberi erőforrással, továbbá szélenergiával hajtott vízi járművek segítségével történt. Minőségi változás e téren csak később a XVIII. században következett be, amikor James Watt 1769-ben megalkotta az első gőzgépet, amely lehetővé tette a XIX. századra a vasúthálózatok, és gőzhajózás elterjedését, lényegesen meggyorsítva ezzel a közlekedést. További áttörést jelentett Nikolaus August Otto nevéhez fűződő belső égésű motorok 1876-ban történő feltalálása, amelynek alkalmazása, és továbbfejlesztése eredményezte a mai értelemben vett szárazföldi, vízi, és légi szállítás globális hálózatának kialakulását XX. század második felére.

Az áruk, és szolgáltatások áramlása kapcsán további említést érdemel, hogy egyre nagyobb hányaduk dematerializált, és/vagy digitalizálható – pl. szellemi alkotás (könyv, zene, film, szoftver, szabadalom, stb.), vagy az oktatás – ezért szállításuk, illetve nyújtásuk a hagyományos, költséges, és időt igénylő csatornák mellett Interneten keresztül is történhet. Az Internet által biztosított virtuális környezet (pl. webshop) azon termékek, és szolgáltatások áramlását is fokozhatja, amelyek szállítása kizárólag hagyományos módon történhet. A hagyományos szállítási csatornák részben, vagy egészben az Internetre történő áttevésével párhuzamosan a személyek közlekedési hajlandóságuk is szükség szerint mérséklődik. Hasonló jelenség figyelhető meg az internetes, és mobil kommunikációra épülő otthoni munkavégzés – más néven home office – egyre nagyobb számban történő elterjedése kapcsán is, amelynek létjogosultságára költség-, és munkahatékonysági szempontok mellett, az új koronavírus következtében e sorok íráskor kialakult globális járványhelyzet is rávilágít.

Tőke alatt a hosszabb időre befektetett pénzt, illetve egyéb anyagi vagy szellemi jószágot értünk. A pénztőke megjelenési formáját tekintve nem más, mint *pénz*, azaz általános csereeszköz, amely termékek szolgáltatások megvásárlására használható. Amennyiben a tőke, mint a globalizációt meghatározó tényező áramlását vizsgáljuk – némi egyszerűsítéssel ugyan – célszerűnek tartom kiemelni a pénztőkét, és kiterjeszteni a vizsgálatot a pénzre, mint csereszkozre (továbbiakban együttesen: pénz). Véleményem szerint ugyanis az egyéb anyagi, vagy szellemi tőke fizikai mozgása elsősorban a már bemutatott szállítási, és az alábbi gondolategységben ismertetett információ áramlási módokon történik, továbbá az áruk-, és a szolgáltatások forgalma feltételezi a velük ellentétes irányban mozgó pénzt, mint csereeszközt.

Kezdetben a pénz áramlása sem különbözött a hagyományos értelemben vett árukétól, ami nehézkes, és vagyonsbiztonság szempontjából meglehetősen kockázatos volt. Megoldást e problémákra a bankszámlák bevezetése jelentette, amelyek segítségével a pénz útja kezdetben részlegesen, majd végleg „letérhetett” a rizikós, hagyományos szállítási módok által kijelölt nyomvonalról. Egyes források szerint⁵⁶¹ bankszámlákat már az ókorban is használtak a pénz biztonságos megőrzése céljából, azonban a ma ismert, bankok hálózatából álló bankrendszer igénylő fizetési módokat – pl. átutalást – lehetővé tevő számlák csak az 1920-as évekre alakultak ki, és az 1950-es évektől terjedtek el tömegesen. Habár 1959-ben az USA-ban megjelent az első bankautomata, mégis az internetes banki elérés a netbank függetlenítette végleg a pénz útját a személyek, az áruk,

⁵⁶¹ ORIGO: 2016. elektronikus forrás

és a szolgáltatások fizikai mozgáscsatornáitól az 1990-es években, és tette lehetővé akadály nélküli áramlásukat a világban.

Az *információ* cseréje is – amely személyek között történhet szóban, és írásban – 1876-ig, a telefon Alexander Graham Bell által történő feltalálásáig hagyományos szállítóeszközökkel történhetett. A telefonos kommunikáció azonban kezdetben drága, és nehézkes volt, hiszen a készülékek helyhez voltak rögzítve, és telefonközpontokkal közbeiktatott vezetékhalózat kötötte őket össze. Az 1980-as években azonban megjelentek az első vezeték nélküli mobiltelefonok, amelyek széles körű alkalmazása az 1990-es évekre lényegesen megkönnyítette a szóban történő kommunikációt a Föld legtávolabbi pontjai között is.⁵⁶²

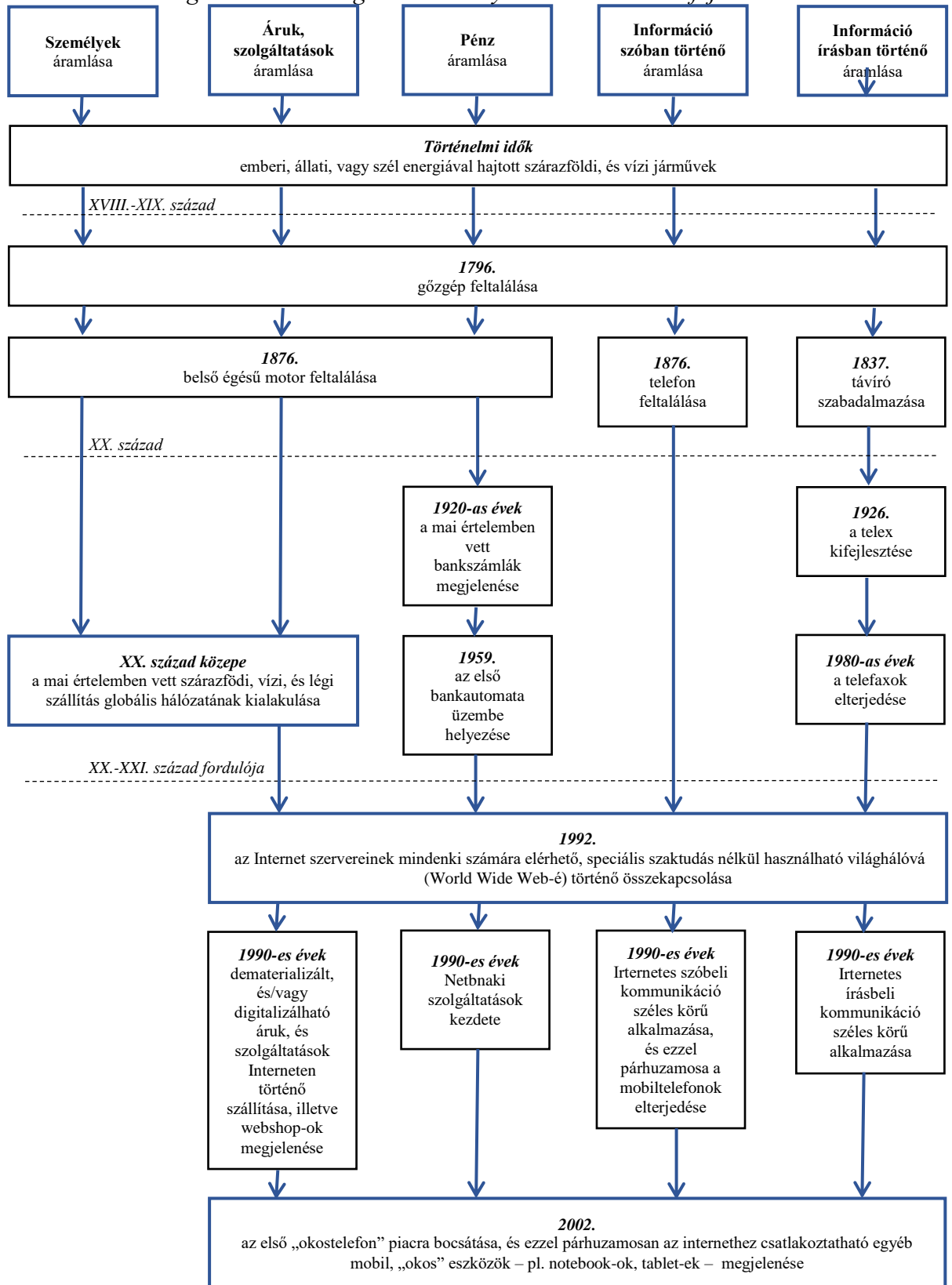
Az írásban történő kommunikáció a történelmi időkben jellemzően futár, és postaszolgálat útján történt. A szóban történő információáramláshoz hasonlóan e téren is a XIX. század hozott fordulópontot, amikor Samuel Morse 1837-ben szabadalmazta az első szikra táviróját. Ez lehetővé tette a nagy távolságokba történő „morze” jelekkel kódolt üzenetek azonnali továbbítását. A táviró továbbfejlesztése képen 1926-ban Németországban alkották meg a telexet, amely az 1980-as évek végére gyakorlatilag egyeduralgó volt az elektronikus szövegtovábbításban. A telex segítségével már nem morzejelekkel kódolt, hanem karakteres, szöveges üzeneteket is lehetett továbbítani. A telex mellett az 1970-es évek közepén megjelent a telefax, amely 1980-as években terjedt el világszerte. A telefax ugyan még csak papír alapon, de már képes volt formázott szövegek, és egyszerűbb ábrák továbbítására is.⁵⁶³

Az igazi áttörést mind a szóban, mind az írásban történő globális méretű információáramlás tekintetében is az Internet térhódítása jelentette, ugyanis az internet alapú számítástechnikai alkalmazások egyesítették mindkét kommunikációs forma továbbításának közegét.

⁵⁶² FORGÓ Sándor: 2007. VI.6.3.

⁵⁶³ HANGODI Lajos: n.a. 13.

2. számú ábra: A globalizációt meghatározó tényezők áramlásának fejlődéstörténete⁵⁶⁴

A fentiekben láthattuk, hogy az áruk, és szolgáltatások, a pénz, valamint az információ szállításának fejlődésében végbemenő ipari forradalmakhoz hasonlóan – illetve azt túlszárnyalva – az *Internet* jelentett gyökeres változást. Az *Internet* történetének kezdete az 1960-as évekre nyúlik vissza, azonban szervereit mindenki számára elérhető, speciális szaktudás nélkül használható világhálóvá – *World Wide Web*-é – csak 1992-ben kapcsolták össze.⁵⁶⁵ Az internetes alkalmazásokat kezelő, mai értelemben vett „okostelefonok” 2002-ben jelentek meg a fogyasztói piacon.⁵⁶⁶ Ezzel párhuzamosan az egyre szélesebb körben elterjedő mobil, „okos” eszközök – pl. notebook-ok, tablet-ek, telefonok – *Internet*hez történő kapcsolásának lehetősége tette igazán kiaknázhatóvá a világhálót, mind a hétköznapi életvitelét, mint a vizsgált globalizációt meghatározó tényezők áramlása tekintetében. Ez értelemszerűen nem csak a társadalom legális szereplője, hanem a nemzetközi szervezett bűnözés számára evidenciává vált.⁵⁶⁷

Amennyiben a felvázolt gondolatmenetemet elfogadjuk, könnyen belátható, hogy a globális integráció megvalósulásának feltétele a személyek, az áruk, a szolgáltatások, a tőke, és az információ globális áramlása. Az ehhez szükséges technikai feltételek – mint ahogyan a 2. számú ábrán is látható – a XX. század közepére alakultak ki, majd az ezredforduló minőségi változást eredményezett az *Internet*, illetve az ahhoz csatlakoztatható mobil, „okos” eszközök széles körben történő elterjedésével.

4. Az állam szerepvállalása a technikai-, és információtechnológiai fejlődés által ösztökélt globális integrációban

Napjainkban kétséget kizáróan technológiai forradalom zajlik, amely alapvetően változtatja meg életmódunkat, munkavégzésünket, és interperszonális kapcsolatainkat. Ennek mozgatórugója egy olyan digitális forradalom, ami lehetővé teszi, hogy bármely adatot elraktározzunk, feldolgozzunk, és azokhoz a világ bármely pontján hozzáférjünk.⁵⁶⁸ Az adatok hozzáféréseinek közegét meghatározó *internet*et kiterjedt használatán túl hatalmas változást hozhat a robottechnika, a mesterséges intelligencia, de ide sorolható még a biotechnológia, az anyagtudományok, a vezető nélküli gépjárművek, és a háromdimenziós nyomtatók megjelenése is.⁵⁶⁹ Az ipari technológia fejlődésének ezt a legutóbbi szakaszát negyedik ipari forradalomnak⁵⁷⁰ – illetve a magyar gyakorlatban „Ipar4”-nek – is szokták nevezni, amelyet elsősorban a már említett digitalizáció, robottechnika, és mesterséges intelligencia – vagy angolosan: *artificial intelligence* (AI) – ipari alkalmazása fémjelez. Megjegyzendő azonban, hogy a digitális forradalom az informatikai rendszereknek nem csupán ipari, hanem a gazdaság, és társadalom valamennyi területére kiterjedő alkalmazását jelenti.⁵⁷¹

⁵⁶⁴ DOLLAR, David: 2001. 2. alapján saját koncepció

⁵⁶⁵ BARTAL Tamás András: 2004. elektronikus forrás

⁵⁶⁶ KOLMER Bence: 2014. elektronikus forrás

⁵⁶⁷ BÁNYÁSZ Péter et al.: 2019.

⁵⁶⁸ Klaus SCHWAB: 2016a. 7.

⁵⁶⁹ Klaus SCHWAB: 2016b. V.

⁵⁷⁰ Az 1. ipari forradalom (gőzgépek megjelenése) a XVIII. sz. végére-; a 2. ipari forradalom (futószalag, és elektromos energia alkalmazása) a XIX. sz. végére-; és a 3. ipari forradalom (elektronikai eszközök, és az automatizálás robbanásszerű fejlődése) az 1970-es évek elejére tehető.

⁵⁷¹ CSATH Magdolna: 2019. 14-15.

Álláspontom szerint a technikai-, és információtechnológiai fejlődés, illetve a negyedik ipari forradalom kontextusában az állam szerepvállalása a globális integrációban az *innováció* oldaláról is megragadható, de valójában mi is az innováció, és miképp kapcsolódik a kormányzáshoz, a technikai haladáshoz, és végső soron a globalizációhoz? Az alábbi sorokban erre a kérdésre szeretnék egy lehetséges választ találni.

Az innováció a Magyar Innovációs Szövetség definíciója szerint nem más, mint:

1. új, vagy jelentősen javított termék (áru/szolgáltatás) vagy eljárás,
2. új marketing-módszer, vagy
3. új szervezési-szervezeti módszer bevezetése.⁵⁷²

Az innováció fogalmának többféle meghatározásával is találkozhatunk a szakirodalomban, azonban mindegyiknek központi eleme az ötlet, amely új termékekben, megoldásokban testesül meg⁵⁷³ ami végső soron az ipari forradalom vívmányainak bővülését eredményezi.

Klaus Schwab⁵⁷⁴ hangsúlyozza, hogy a fent negyedik ipari forradalomként aposztrofált változások érinteni fogják a kormányok, és általában a közsféra működését is, ugyanis ha nem akarják saját rendszerük túlélését, és a kormányozott ország jövőjét veszélyeztetni szükséges az új világ dinamikusan változó kihívásainak megfelelően gyorsan, rugalmasan, és hatékonyan alkalmazkodni. Erre azért is van szükség nagy hangsúlyt fordítani, mivel a mai kormányzati működés és struktúra a korábbi, sokkal kiszámíthatóbb világ körülményei között alakultak ki, és annak megfelelően lassú döntéshozatallal, nagyfokú bürokráciával, lineáris sablonos gondolkodással, és felülről lefelé történő irányítással működtek. Boon Siong Neo, és Geraldine Chen⁵⁷⁵ három kritikus kormányzati képességet emel ki a változásokhoz történő alkalmazkodás jegyében, nevezetesen: az előre gondolkodást, az újragondolást – azaz lényegét tekintve az innovációt – és a rendszerben gondolkodás képességét. Csath Magdolna⁵⁷⁶ álláspontja szerint is a jó kormányzáshoz elengedhetetlen az állam, és az állam intézményrendszerének innovatív működése, amely két kontextusban értelmezhető, egyrészt maga az állami szervezet is működhet innovatívan, másrészt pedig támogathatja az innovációt.

Az állami szervezet innovatív működésének szükségessége kapcsán érdemes megemlíteni Magasvári Adrienn és Szabó Andrea,⁵⁷⁷ a Nemzeti Közszoigálati Egyetem Rendészettudományi Karán 2012. és 2017. között diplomát szerzett, majd ezt követően hivatásos pénzügyőri, illetve pénzügyi nyomozói szolgálatba lépő fiatalok körében végzett kutatását is, amely rávilágít arra, hogy – szemben a közszolgálatban végzett hasonló tárgyú felmérésekhez – a megkérdezett generáció az állami munkahelyek megtartásának biztonságát már korántsem tartják olyan fontosnak, hogy emiatt válasszák ezt a pályát. Legfontosabb elvárásaik, hogy jól működő közösségben, együttműködő

⁵⁷² MAGYAR INNOVÁCIÓS SZÖVETSÉG: 2017. elektronikus forrás

⁵⁷³ CSATH Magdolna: 2016. 9-10.

⁵⁷⁴ Klaus SCHWAB: 2016a. 66-71.

⁵⁷⁵ Boon Siong NEO, és Geraldine CHEN In: CSATH Magdolna: 2016. 9.

⁵⁷⁶ CSATH Magdolna: 2016. 11.

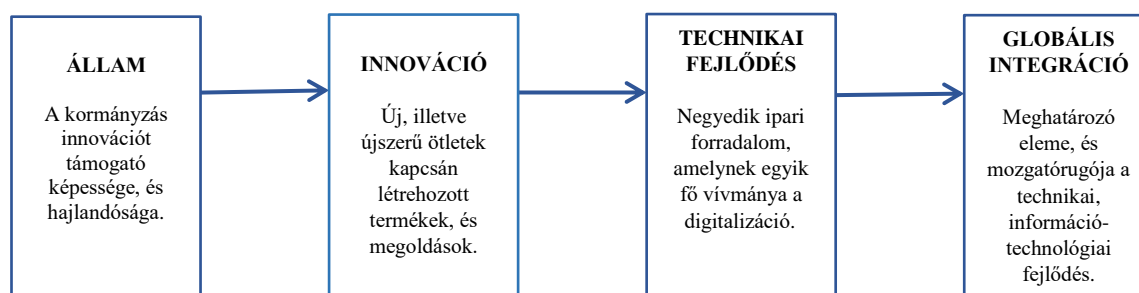
⁵⁷⁷ MAGASVÁRI Adrienn, és SZABÓ Andrea: 2019. 150., 153., 19.

kollégákkal, példamutató vezetőikkel dolgozhassanak, és kiemelt hangsúlyt fektetnek az egyéni fejlődési lehetőségekre, és a szakmai kompetenciák fejlesztésére is. Véleményem szerint e kutatás eredménye is jól példázza a fent idézett koncepciókat, miszerint ha az állam nem lenne képes alkalmazkodni a kihívásokhoz, változásokhoz – tételezzük fel, hogy intézményrendszeri innováció hiányában az új generáció munkahellyel szemben támasztott követelményeinek az átalakulásához, az ennek a jelentős szakmai potenciállal rendelkező foglalkoztatotti csoport elvesztéséhez vezethetne így – az végső soron a közszféra működési hatékonyságának a csökkenésén keresztül, az állam innovációt támogató képességét, és stratégiáját is veszélyeztethetné.

A Fehér Ház 2015-ben megjelent „Az amerikai innovációs stratégia” című tanulmánya⁵⁷⁸ szerint, egy nemzet innovációs stratégiájának több elemből kell felépülnie, amely elemek egy része az innovációt támogató gyakorlatok, más részük stratégiai lépések. Az előbbi gyakorlatok kapcsán az értekezés nagy hangsúlyt fektet az innovációt támogató állami beruházásokra, azon belül is, amelyek az állami kutatás-fejlesztésre, az infrastruktúrára, különös figyelemmel a digitális infrastruktúrára terjednek ki.

A fentiek alapján tehát összességében elmondható, hogy az innováció, az új, illetve újszerű ötletek kapcsán létrehozott termékekben és megoldásokban testesül meg, ami végső soron az ipari forradalom vívmányainak – a napjainkban zajló negyedik ipari forradalom esetében elsősorban a digitalizációnak, a robottechnikának, és a mesterséges intelligenciának – a kiteljesedését eredményezi. A technikai-, és azon belül is elsősorban a digitalizációra épülő információtechnológia – amennyiben elfogadjuk az *1. fejezetben* ismertetett munkadefiníciót – egyben a globális integráció egyik meghatározó eleme, és mozgatórugója. E koncepció alapján (*3. számú ábra*) tehát nem nehéz belátni, hogy a kormányzás innovációt támogató képességével, és hajlandóságával a technikai-, információtechnológiai fejlődésen keresztül a globális integrációs folyamatokra is közvetett hatást gyakorol.

3. számú ábra: Az állami szerepvállalás, az innováció, a technikai fejlődés, és a globális integráció kapcsolata⁵⁷⁹

⁵⁷⁸ THE WHITE HOUSE: 2015. 2-9.

⁵⁷⁹ CSATH Magdolna: 2016. 9-11.; DOLLAR, David: 2001. 2.; Klaus SCHWAB: 2016a. 7., 2016b V. alapján saját koncepció

5. Összefoglalás

A világgazdaság fejlődése az elmúlt fél évszázadban minőségileg új szakaszba lépett, amelynek alapját a globális, és regionális dimenziókban is értelmezhető integrációs folyamatok képezik. A globalizálódó világgazdaság változásai hatására a hagyományos közgazdasági kategóriák tartalma, és a gazdaság működési törvényszerűségei, mechanizmusai módosulnak, olyannyira, hogy egyesek szerint⁵⁸⁰ „kopernikuszi fordulatról” beszélhetünk.

Jelen tanulmányom egyik célkitűzése a technikai-, és információtechnológiai fejlődés globalizációban betöltött szerepének kiemelése, és relevanciájának hangsúlyozása, valamint annak szisztematikus vizsgálata volt, amely során érdemesnek tartottam a globalizáció fogalmának fejlődéséből, és egy általam képzett munkadefinícióból kiindulni. Ennek kapcsán mindenekelőtt fontos kiemelni, hogy komplex, és viszonylag új jelenséggel állunk szemben, amelynek nem csak gazdasági, hanem egyéb – társadalmi, politikai kulturális, stb. – dimenziói is vannak. Tudományos igényességű definiálása ezért annak ellenére sem zárult le, hogy egyike napjaink legtöbbit idézett fogalmainak. Hétköznapi meghatározásai *egy-egy ismérveit elfogultan, és egyoldalúan emelik ki* és ezeknek a kiragadott ismérveknek a folytatásaként, és napjainkra történő felgyorsulásával értelmezik a jelenséget. Tudományos definícióik ezzel szemben a *földrajzi helyek szerepét helyezik a fókuszban*, és annak átértékelésével mutatnak túl a hétköznapi meghatározásokon. Napjainkra – ha nem is teljes egyetértéssel ugyan – egyre szélesebb körben terjed az a tudományos nézet, hogy a globalizáció nem más, mint *globális integráció*, amely regionális integrációkkal struktúrálódik (*1. számú ábra*). Munkadefinícióm szerint, a globalizáció – a fentiekkel párhuzamban – nem más, mint gazdasági és más jelenségek, folyamatok földrajzi alapú, önkéntesen létrehozott, regionális struktúrával rendelkező globális integrációja – amelyet a technikai, elsősorban információtechnológiai fejlődés tesz lehetővé –, illetve az ezekkel kapcsolatos ideológiák összessége. Amennyiben ezt a munkadefiníciót elfogadjuk, könnyen belátható a technikai, és azon belül is az információtechnológiai fejlődés prioritása, hiszen a globális integráció megvalósulásának feltétele annak meghatározó tényezőinek, azaz a személyeknek, az áruknak, a szolgáltatásoknak, a tőkének, és az információnak a globális – vagy legalább is regionális – áramlása. Az ehhez szükséges technikai feltételek – mint ahogyan a *2. számú ábrából* levezethető – a XX. század közepére jöttek létre, és az ezredforduló időszakában megjelenő Internet, illetve az ahhoz csatlakoztatható mobil, „okos” eszközök széles körű elterjedése teljesítette ki, és eredményezett minőségi változást.

Dolgozatom további célja volt az *innováció* értelmezésének segítségével rávilágítani az állam szerepvállalás és a globális integráció közvetett kapcsolatára. Mint ahogyan a *3. számú ábrán* is láthattuk – az innováció új, illetve újszerű ötletek kapcsán létrehozott termékekben és megoldásokban testesül meg, ami végső soron az ipari forradalom vívmányainak a kiteljesedését eredményezi. Az ipari forradalom technikai vívmányai, és azon belül is elsősorban a digitalizációra épülő információtechnológia – amennyiben elfogadjuk az *1. fejezetben* ismertetett munkadefiníciót – egyben a globális integráció egyik meghatározó eleme, és mozgatórugója is, ezért szükségszerűen a kormányzás az innovációt támogató képességével, és hajlandóságával a technikai

⁵⁸⁰ ITONAI András: 1989. In: PALÁNKAI Tibor: 2011. 14.

fejlődésen keresztül a globális integrációs folyamatokra szintén bizonyos fokú (közvetett) hatást gyakorol.

Felhasznált irodalom:

- [1] BÁNYÁSZ Péter et al.: A social engineering jelentette veszélyek napjainkban. In: ZSÁMBOKINÉ FICSKOVSKY Ágnes (szerk.) Biztonság, szolgáltatás, fejlesztés, avagy új irányok a bevételi hatóságok működésében. Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozat, Bp., 2019. pp. 12-37. DOI: [10.37372/mrttypt.2019.1.1](https://doi.org/10.37372/mrttypt.2019.1.1)
- [2] BARTAL Tamás András: Az Internet története. 2004. http://www.agr.unideb.hu/~agocs/informatics/05_h_ecdl/ECDLweb/ecdlweb.uw.hu/m7-02.html (Letöltés ideje: 2018. október 20.)
- [3] BHAGWATI, Jagdish: In Defence of Globalization. Oxford University Press, New York, 2004.
- [4] CSÁKI György: Nemzetközi gazdaságtan. Napvilág Kiadó, Bp., 2017.
- [5] CSATH Magdolna: Bevesszük a kanyart? Tudás – érték – jövő. Kairosz Kiadó, Bp., 2019.
- [6] CSATH Magdolna: Innovatív és agilis állam, mint a sikeres gazdaság és társadalom feltétele. *Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás*, 2016/1. szám pp. 4-23.
- [7] CSÉFALVAY Zoltán: Globalizáció 1.0. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 2004.
- [8] DOLLAR, David: Globalization, Inequal, and Povertry since 1980. Development Resarch Group, World Bank, n.a., 2001.
- [9] FORGÓ Sándor: Médiaismeret. 2007. http://old.ektf.hu/~forgos/hivatkoz/mediaismeret/a_telefon_kialakuls_fejldse.html (Letöltés ideje: 2018. október 20.)
- [10] GRÓSZ Annamária, Sasné: A kulturális értékek, mint a globalizációs törekvések akadályai. 2004. <http://rs1.szif.hu/~pmark/publikacio/Netware/tema.html> (Letöltés ideje: 2018. szeptember 19.)
- [11] HANGODI Lajos: A balassagyarmati vezetékes hírközlés technikatörténete: telegráf – távíró és telefon – távbeszélő. n.a. <http://www.agt.bme.hu/balassi/> (Letöltés ideje: 2018. október 20.)
- [12] HELD, David et al.: Global Transformations. Polity Press, Cambrige, 2005.
- [13] INOTAI András: A működő tőke a világgazdaságban. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Kossuth Könyvkiadó, Bp. 1989.
- [14] KOLMER Bence: Az okos eszközök megjelenése mindennapi életünkben. 2014. <https://prezi.com/cux9hf3xm6lm/az-okos-eszkozok-megjelenese-mindennapi-életünkben/> (Letöltés ideje: 2018. október 20.)
- [15] LEVITT, Theodore: The Globalization of Markets. *Harvard Business Review*, 1983/3. szám, pp. 92-102.
- [16] MAGASVÁRI Adrienn, és SZABÓ Andrea: A Nemzeti Adó- és Vámhivatal munkaerő-megtartó képességének vizsgálata egy speciális célcsoport körében. *Magyar Rendészet*, 2019/2-3. szám pp. 143-162.
- [17] MAGYAR INNOVÁCIÓS SZÖVETSÉG: Az innováció értelmezése. 2017. https://www.innovacio.hu/1g_hu.php (Letöltés ideje: 2020. 02. 21.)
- [18] NEO, Boon Siong és CHEN, Geraldine: Dynamic Goverance: Embedding Culture, Capabilities and Change in Singapore. World Scientific, New Jersey, London, Singapore, 2017.

- [19] ORBÁN Annamária: Globalizáció, urbanizáció, fenntartható fejlődés. n.a. <https://slideplayer.hu/slide/2221258/> (Letöltés ideje: 2018. szeptember 19.)
- [20] ORIGO: Bankszámlatöri, hegy ne kapjon egyest. 2016. <http://www.origo.hu/gazdasag/20161028-a-bankszamlak-evolucioja.html> (Letöltés ideje: 2018. október 5.)
- [21] PALÁNKAI Tibor et al.: A globális és regionális integráció gazdaságtana. Akadémiai Kiadó, Bp., 2011. DOI: [10.1556/9789630598385](https://doi.org/10.1556/9789630598385)
- [22] SCHOLTE, Jan Aart: What is Globalization? The Definitional Issue – Again. University of Warwick, United Kingdom, 2002.
- [23] SCHWAB, Klaus: The Fourth Industrial Revolution. World Economic Forum, Switzerland, 2016a.
- [24] SCHWAB, Klaus: The Future of Jobs. World Economic Forum, Switzerland, 2016b.
- [25] SIMAI Mihály: A globalizáció főbb tendenciái és kérdőjelei a XX. század végén. *Tudományos közlemények*, 2000/1. szám pp. 9-18.
- [26] THE ECONOMIST: 2009/február 21. szám. In: PALÁNKAI Tibor et al.: A globális és regionális integráció gazdaságtana. Akadémiai Kiadó, Bp., 2011. pp. 34.
- [27] THE WHITE HOUSE: A Strategy for American Innovation. National Economic Council and Office of Science and Technology Policy, Washington, 2015.
- [28] WOLF, Martin: Why Globalization Works. Yale University Press, New Haen, 2005.

Lektor:

Szabó Andrea Dr. PhD. tanszékvezető egyetemi docens

Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar

Vám- és Pénzügyőri Tanszék

szabo.andrea@uni-nke.hu